niet nieuw is, geen oratio pro domo voor onze Gereformeerde Kerken, maar door de uitnemendste mannen, die God in een vroeger tijdperk ons schonk, reeds even beslist is geuit ook toen dezen zelf nog lid der Hervormde Kerk waren.

Een dergelijk scherp requisitoir nu was zeker niet overbodig, want er dreigt metterdaad gevaar, dat de strijd tegen dit »caesaropapistische instituut" gelijk Groen het noemde, verzwakken en verslappen zal.

Dat gevaar dreigt in de Hervormde Kerk zelve, waar de Gereformeerde broeders wel den strijd niet geheel opgaven, maar dien toch lang zoo beslist en kloek niet voeren als dit door Groen van Prinsterer en de zijnen is gedaan. O zeker, men protesteert zoo nu en dan; men zendt wel eens een adres aan de Synode; men toont wel aan, dat de moderne rechtens in de Kerk niet hooren, en pleit voor een herstel van de Gereformeerde Kerkinrichting. Maar in het woord vlamt geen heilige toorn tegen de ontrouw dezer Kerk. Men bewerkt het volk niet om tot een krachtige en doortastende reformatie te komen. De vrees voor een nieuwe Separatie of Doleantie zit er zoo diep in. Met allerlei valsche leuzen, die in den grond Roomsch zijn en heel het recht van de Reformatie der 16e eeuw prijs geven, dient men het volk een slaapdrank toe. Hier heet het, dat eerst *heel* de Kerk tot reformatie moet gebracht worden; dat men geen klauw mag achterlaten; dat men daarom rustig heeft af te wachten, totdat heel de Kerk dit synodale juk afschudt. Daar beweert men, dat de Overheid, die dit onwettige juk aan de Kerk heeft opgelegd, geroepen is de Kerk van deze organisatie te bevrijden en de Kerk dan eerst in staat zal zijn haar rechten weer te doen gelden. En ginder ziet men in deze Synodale macht een oordeel Gods over de zonden der Kerk, waaronder men zich lijdelijk heeft te buigen, aan God den Heere overlatende, wanneer Hij zijne Kerk weer verlossen zal.

Maar ook in onze eigen kringen ziet men die verslapping evenzeer doorwerken. Er komt een nieuw geslacht, dat den bangen strijd met de Synodale machtshebbers niet mee heeft doorgemaakt en dus niet meer aan den lijve gevoeld heeft, tot welk grievend onrecht deze organisatie tegen de trouwste belijders van Christus' naam in staat was. Het twistvuur, dat toen de broeders verdeelde, heet nu gebluscht te zijn. Men leeft nu broederlijk naast elkander, eigenlijk het betreurende, dat door Separatie en Doleantie een scheidsmuur werd opgetrokken tusschen hen, die als kinderen Gods elkander liefhebben. Men reikt niet alleen over dien scheidsmuur elkaar de hand, maar wipt er zelfs over heen om ook in de Hervormde Kerk eens een preekbeurt te vervullen. En men voelt niet meer, hoe deze Hervormde Kerk met haar onheilige vermenging van geloovigen en ongeloovigen, met de aanranding van de eere van Christus als Koning der Kerk, met reglementen, die ze boven het Woord van God stelt, een zonde is voor God en een bederf voor ons volksleven, waarmede men geen gemeenschap hebben mag.

Dat Prof. Fabius hiertegen zijn kloek en mannelijk protest hooren deed, was niet alleen zijn recht, maar gaf hem aanspraak op onze dankbaarheid. Al is veel van de persoonlijke bitterheid, die door den kerkstrijd in 1886 gewekt was, gelukkig weggevallen; al trekt de band van het Gereformeerde bloed ons naar de broeders in de Hervormde Kerk, die met ons eenzelfde belijdenis deelachtig zijn; al kunnen we op meer dan één gebied, dat buiten het terrein der Kerk ligt, gelukkig met hen saamwerken; het zou een verloochening van ons beginsel wezen, wanneer we ook maar een oogenblik ons verleiden lieten om ter wille van persoonlijke sympathieën den schijn zelfs aan te nemen, alsof we met de Synodale organisatie vrede hadden gesloten of haar suprematie over de Kerk zoo erg niet vonden. Zooals we zeer zeker in de Roomsche Kerk nog ware Christenen erkennen en met deze Christenen saam kunnen werken op politiek gebied, maar daarom nooit mogen aflaten met te protesteeren tegen de hierarchie van den Paus, tegen de superstitie van Rome's eeredienst en haar creatuurvergoding, zoo is het ook hier. Het is daarom, dat we het ook zoo betreurd hebben, dat een onzer predikanten een predikbeurt in de Hervormde Kerk vervulde. Niet zoozeer omdat daarmede werd ingegaan tegen een artikel onzer Kerkenorde, maar omdat onze principieele strijd tegen de onschriftuurlijke organisatie dezer Kerk daardoor verzwakt werd.

Maar al staan we even beslist als Prof. Fabius tegenover de Hervormde Kerk, toch meenen we dat hij te ver gaat, wanneer hij in de Hervormde Kerk niets dan een *schijnkerk* ziet. Bedoelde hij dit alleen van de Synodale organisatie als zoodanig, zoo zouden we tegen deze qualificatie minder bezwaar hebben. Maar dit is zijn bedoeling niet. Hij laat deze uitdrukking wel degelijk ook slaan op de plaatselijke Kerken, die in deze organisatie zich bevinden. Hoogstens wil hij een uitzondering maken voor die plaatselijke Kerken, waar de Kerk nog niet door Separatie of Doleantie tot reformatie kwam. Maar behoudens die ééne uitzondering geldt dit oordeel volgens hem voor alle plaatselijke Kerken, die tot de Hervormde Kerk behooren. En dit oordeel gaat o.i. te ver. Het zou, wanneer het juist ware, tot zeer bedenkelijke consequenties voeren; consequenties die door onze Gereformeerde Kerken gelukkig ook nimmer getrokken zijn.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen: van A. W. Kralingsche weg Rotterdam f 5.

Ds. J. H. Houtzagers, *Voorzitter.*

Leestafel.

J. Visser, Het Moderne Bijgeloof. K. J. Bosch Jbzn. Baarn 1912.

Zoo bleek dan bij de bespreking van Prof. Bouwman's studie over Christian Science en Ds. Visser's behandeling van dit onderwerp in zijn boekje Het Moderne Bijgeloof, dat de Christelijke Wetenschap van Mevrouw Eddy noch »wetenschap« noch »christelijk« is.

Thans rest mij nog de andere onderwerpen, die Ds. Visser in zijn boekje behandelt, te bespreken en die zijn dan: Het Spiritisme, Geloofs- en Gebedsgenezing en Astrologie of Sterrenwichelarij. Dit drietal onderschikt hij met de Christian Science, die ik thans uitschakel, onder het begrip Modern Bijgeloof.

* * *

De geachte schrijver zag terecht in, dat het voor alles noodig was dit begrip althans nader te omschrijven. Woordverklaring laat hier vrijwel in den steek. Of we al weten, dat wat wij Bijgeloof heeten elders Superstitio en Aberglaube heet, is een geleerdheid, die niet veel wijzer maakt. Er zit hier dus niet anders op dan met het spraakgebruik te rade te gaan. Zoo zegt en doet ook Rud. Hofmann in zijn Artikel Aberglaube in Herzog's Realencyklopädie wanneer hij schrijft: »Wir definieren den Aberglauben alsden irrigen Glauben von einem der Vernunft und Offenbarung widersprechenden, die Naturgesetze ignorirenden Kausalnexus übersinnlicher Kräfte und sinnlicher Wirkungen, und umgekehrt."

Ds. Visser, die niet minder dan 7 bladzijden noodig had om zijn lezers een antwoord te geven op de vraag Wat is bijgeloof? heeft, wanneer hij op bl. 11 van zijn boekje schrijft: »En zoo omschrijven wij dan het begrip bijgeloof *als een zondig dwaalgeloof dat, met verwerping der openbaring Gods in Zijn Woord en de werking der natuurwetten loochenende, bovenaardsche krachten en gewone uitkomsten in een oorzakelijk verband met elkander stelt,* — niet onwaarschijnlijk. Hofmann's definitie onder de oogen gehad.

Ik kan niet zeggen, dat hij haar mooier heeft gemaakt.

Dan krijgen wij 5 bladzijden waarop onze auteur het heeft over Het geloof en het bijgeloof. Op deze bladzijden schrijft hij wel goede dingen, maar het lijkt mij toch wel bedenkelijk als ik op p. 19 lees: »Het bijgeloof is ook nog geloof, maar geloof in excessu". .... »Bij- en overgeloovig te zijn, is dus geloovig te zijn boven de maat".... »Dienvolgens noemt het Christelijk geloof, steunend op den objectieven grondslag der waarheid van Gods Woord, *bijgeloof*, alles wat *boven* dat Woord; en ongeloof alles wat *beneden* dat Woord gaat".

Het wil mij voorkomen, dat Gedon's »Aberglaube = Oberglaube", waarvan Hofmann schrijft, hier Visser parten heeft gespeeld, maar ook, dat hij hier, zij het dan onbewust, tusschen geloof en bijgeloof een gradueel verschil maakt, terwijl hij zelf, naar zijn definitie van bijgeloof als »zondig dwaalgeloof" (Hoffmann's »irriger Glaube"), er terecht een specifiek verschil in ziet. Goed echter is weer wat hij schrijft op p. 20: »De Heilige Schrift is de eenig juiste en beslist onpartijdige maatstaf waarnaar de verschijnselen van het bijgeloof kunnen worden beoordeeld". Alleen maar, dat »beslist onpartijdig" had hij er, als volmaakt overbodig, wel af kunnen laten. Dan, en dit is nu weer voor ons christenen het mooie van zijn boekje, naar dezen maatstaf of norm beoordeelt hij dan ook de vier verschijnselen van het moderne bijgeloof, die hij er in bespreekt.

Volgen vijf bladzijden over: De Christelijke Kerk en het bijgeloof. Ook daarop weer goede dingen.

Zoo waar Visser het heeft over de middeleeuwen en dan schrijft: »In de voorstelling van het onwetend volk en zelfs van de meeste geestelijken had satan een macht die welhaast zelfstandig was en van den alleen hoogen God onafhankelijk." (p. 22).

Zoo waar hij schrijft: »Luther maakt in zijn optreden den indruk dat hij aan den duivel een nog wel haast zelfstandige macht toedacht. Calvijn daarentegen heeft veel meer het Schriftuurlijk standpunt ingenomen, dat alleen aan God een souvereine macht toeschrijft." (p. 23).

Lezenswaardig is ook wat hij op p. 25 schrijft over »het bijgeloof onder belijdende christenen" ook in onze kerken. Ik dacht hier aan dat door velen nog steeds vereenzelvigen van »bezetenheid« met krankzinnigheid, waartegen ik niet genoeg de lezing kan aanbevelen van het boekje van Dr. J. H. A. v. Dalen, Geneesheer-Directeur van »Veldwijk« en onverdacht gereformeerd medicus. (Heusden, A. Gezelle Meerburg 1896). Op p. 25 liet Visser ook afdrukken den passus uit ons Avondmaals-formulier: »alle toovenaars en waarzeggers die vee of menschen, mitsgaders andere dingen zegenen *en die aan zulke zegeningen geloof hechten.*" De cursiveering is van hem en hij doet daarmee terecht uitkomen, dat zulk »geloof« volgens hem zondig »dwaalgeloof« of om met Hofmann te spreken »irriger Glaube« is.

Zeker, op grond van de Schrift geloof ook ik met Ds. Visser aan het bestaan van geestelijke wezens als satan en zijn demonen, en daarmee ook aan de krachten, welke aan die wezens inhaerent zijn. Maar een gereformeerde die dat gelooft, belijdt tevens, dat alle schepselen »alzoo in Gods hand zijn, dat zij tegen Zijnen wil zich noch roeren, noch bewegen kunnen." En zoo lang zintuiglijk waarneembare verschijnselen, hoe bevreemdend ook, uit natuurlijke oorzaken te verklaren of zelfs nog niet verklaard zijn, is het geloof aan een »oorzakelijk verband« m.a.w. aan een »saamtreffen« van de werkingen dier demonische krachten met het zintuiglijk door ons waarneembare, ter verklaring van in dat zintuiglijk waarneembare »veranderingen«, niet maar slechts een lafhartig »schuilplaats zoeken voor onze onwetendheid«, maar veel erger nog, miskenning van Gods Souvereiniteit waarmee hij het wereldgebeuren regeert naar Zijn ordinantien, en daarom is zulk een geloof, »een dwalend" een »zondig dwalend" geloof.

Van uit dit oogpunt beziet Ds. Visser dan ook terecht de vier vormen van »modern", of hedendaagsch bijgeloof.

Het »bijgeloof" vergezelt altijd en overal de religie. Dan, omdat de »steunt" van zijn boekje is, er het »hedendaagsche" bijgeloof mee te bestrijden, voegt onze auteur terecht alvorens van wal te steken, ten slotte nog 8 bladzijden aan wat ik zou willen noemen zijn »prolegomena" toe. Op die bladzijden heeft hij het dan over: Oorzaken van de herleving van het bijgeloof in den nieuwen tijd. (p. 26—33).

Hier zegt hij ook weer veel juiste en rake dingen.

Tot die oorzaken rekent hij het vrijwel uitgediend hebben van de materialistische wereldbeschouwing, die in de 2e helft der vorige eeuw weer was opgeduikt; de pantheistische, die nu in haar plaats is gekomen; de daarmee verbonden valsche mystiek; het, met voorbijgaan van de christelijke religie, bevrediging zoeken in de pseudo-religiën van Oud-Indië.

Minder juist in dit alles is wat hij schrijft op p. 28: »Men vond zelfs dit machtige woord »wereldziel" uit." Dit toch is niet maar een moderne uitvinding.

* * *

Het stuk over het Spiritisme, (p. 34—63), de voorstanders van het »doodenvragen" vinden het defuiger van »spiritualisme" te spreken, — het stuk over dit onderwerp is als »Studie", niet sterk. Visser heeft hier naar het mij voorkomt slechts gebruik gemaakt van het artikel Spiritisme van Zöckler in RRE³. Toch doet dit aan de waarde van zijn boekje niets af. Genoemde Encyclopaedie is niet in ieders bezit en wat de auteur van Modern Bijgeloof hier biedt is voldoende om het hedendaagsche Spiritisme, dit erger hersengif dan alkohol, dit tot hysterie — hier bedoeld in wetenschappelijken zin — leidend gedoe te leeren kennen.

Visser heeft goed gedaan met er op te wijzen, dat het Neo-Spiritisme hetwelk dateert uit het midden der vorige eeuw, omstreeks 1880, hoewel nóg druk beoefend, zijn bloeiperiode met die van verval zag verwisseld. Met blijdschap zag ik, dat ook hij ter verklaring van de »Spiritische verschijnselen" niet aan de zielen der afgestorvenen, noch ook aan demonische werkingen denkt, maar aan de occulte of ons nog verborgen krachten van het onderbewuste zieleleven.

Goed ook ben ik met hem eens, dat, al is het ook, dat de Schrift b.v. in Leviticus 19 en 20, Deut. 18, Jes. 8 het vragen der dooden, — deze heidensche gewoonte — verbiedt, »in dat verbod niet impliciet de ondersteling ligt, dat het toch wel mogelijk is" (p. 61). En hij laat dan ook niet na er nadrukkelijk op te wijzen, dat bij de spiritistische séance te Endor, »Saül zelf den geest van Samuel niet ontmoette" (p. 62).

Aan hetgeen hij schrijft omtrent de »Christian Science" en waarvan hij, zooals ik een vorig maal zei, bepaald een studie heeft gemaakt, ga ik thans voorbij.

* * *

Het praedicaat »Studie" ken ik gaarne weer toe aan zijn behandeling van het derde »Bijgeloof": »Geloof en Gebedsgenezing" (p. 88—110). Hieronder verstaat ook hij niet, dat de christen in het vertrouwen op de macht van zijn God, wanneer hij of de zijnen ziek zijn, om genezing bidt, maar wèl de meening van velen »in orthodox-christelijke kringen, die met verwerping van alle therapeutische middelen, stellig verzekeren, dat de Heilige Schrift het aanwenden van geneesmiddelen als zondig afkeurt en den geloovigen bidder de genezing belooft op het gebed".

Geraadpleegd is bij dit onderwerp o.m. de artikelenreeks van Ds. Hazenberg in het Tijdschrift »Het eeuwige leven" van Ds. P. Hurt, in welke artikelen die meening verdedigd werd. Maar ook de artikelenreeks Genezing door Geloofsgebed van Dr. H. H. Kuyper in de »Friesche Kerkbode", waarin evenals in het artikel: »Gebedsgenezing" van Dr. Hermanides, in het Orgaan der Chr. Vereeniging van Natuur- en Geneeskundigen in Nederland, deze meening bestreden wordt.

Wijl deze meening ook ingaat tegen wat de Schrift leert, toont Ds. Visser in een grondige en bezonnen exegese aan, dat de cardinale fout dezer meening is, »dat zij rust op gebrekkig uitgelegde en uit elkander gerukte Bijbelplaatsen".

* * *

Het vierde »bijgeloof« dat Visser bespreekt, is Astrologie. De tegenwoordig weer opgedoken »Sterrenwichelarij.«

De Theosophische Uitgeversmaatschappij te Amsterdam voorziet ons volk van een litteratuur, waarin gehandeld wordt over den invloed van de sterren op het aardsche leven der menschen. Aan deze litteratuur heeft onze schrijver dan de gegevens voor zijn onderwerp ontleend en op redelijke en Schriftuurlijke gronden de dwaasheid van dit oude en taaie bijgeloof aangetoond.

* * *

Ds. Visser te Kockengen heeft met het schrijven van zijn boekje een goed werk gedaan.

Aan dergelijke geschriften is in onzen tijd dringende behoefte. Vele christelijke schrijvers trachten daarin te voorzien, toch blijft het nog een niet overbodig werk.

G.

Officieele Berichten

GEBEDSURE.

Heden ontving ik een telegram van een onzer Kerkeraden: Wordt er door Deputaten ten spoedigste door pers of brief of telegraaf een gebedsure uitgeschreven?

Uitschrijven kan alleen de Classis, die daartoe aangewezen is. Deze vergadert echter eerst in November.

Maar zal niet, gelijk bij dezen Kerkeraad, bij *alle* Kerkeraden en Kerken een even sterke drang gevonden worden om in de zoo uiterst critieke dagen, die wij thans doormaken, op aanstaanden Zondag in al de bedehuizen in vurige smeekingen Gods genadetroon aan te roepen, als die alléén machtig is de harten van vorsten en volken te neigen en uitkomsten te beschikken, die Zijnen Naam verheerlijken en de volken ten zegen zijn.

Ds. van der Linden.

Den Haag, 15 Oct. '18.

Kort verslag van de vergadering der classis Gouda, gehouden 6 Aug. '18

1. Namens de roepende kerk van Krimpen, opent Ds. Roos de vergadering met gebed, na het zingen van Ps. 84:3 en het lezen van Ps. 122.

2. De D.D. Osinga en Wielenga nemen de credentialen in ontvangst.

Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd. Lekkerkerk zond een diaken, wien keurstem wordt verleend.

3. Het moderamen wordt aldus saamgesteld: Ds. Langen, praeses, Ds. Roos, scriba en Ds. Jansen, assessor.

4. Peremptoir-examen van cand. J. L. Wolf, beroepen predikant te Haastrecht. Br. v. d. W. wordt met algemeene stemmen toegelaten.

Als deputati synodi zijn aanwezig de D.D. v. d. Linden, Gunst en Dalhuysen.

5. De praeses condoleert de kerk van Oudewater met het overlijden van haar Dienaar, Ds. Voigt, en spreekt den wensch uit, dat de gemeente spoedig een eigen predikant terugkrijge. Ds. Verhoog wordt gefeliciteerd met het ontvangen beroep naar Willemstad. Ds. Dalhuysen wordt gelukgewenscht met zijn herstel.

6. De notulen worden voorgelezen en goedgekeurd.

7. De boeken van de deputaten voor de Theol. fac. der V. U. en Theol. School, en voor art. 19 worden nagezien en in orde bevonden.

8. Regeling der vacature-beurten. Voor Oudewater worden aangewezen de D.D. Jansen (18 Aug.), Drost (1 Sept.), Verhoog (15 Sept.), Roos (29 Sept.), Langen (13 Oct.), Wielenga (20 Oct.), Verhoog (3 Nov.), Drost (10 Nov.), Jansen (17 Nov.), Osinga 24 Nov.), Roos (1 Dec.), Dalhuysen (8 Dec.), Wielenga (15 Dec.), Sap (22 Dec.), en v. d. Wolf (29 Dec.); voor Krimpen: Roos en Jansen; voor Bergambacht: Drost en Verhoog; voor Ouderkerk: Wielenga en Dalhuysen; en voor de veldprediking: Sap.

9. Regeling van het pensioen voor Mevr. Wed. Ds. J. C. C. Voigt.

10. Ingekomen stukken:

a. Schrijven van Ds. Vesseur, waarin hij van de kerken in de classis afscheid neemt.

b. Schrijven van Deput. der Gener. Synode voor verhooging van predikantstractementen. Ds. Sap, als deputaat benoemd, zal met de kerken in de classis zich in verbinding stellen, en dit schrijven beantwoorden.

11. Als consulent wordt benoemd voor Oudewater: Ds. Langen, voor Ouderkerk: Ds. Drost, voor Krimpen: Ds. Roos, en voor Bergambacht: Ds. Osinga.

12. Als deputaat wordt benoemd voor de Zending: Ds. Wielenga, voor de Joden-zending: Ds. Jansen, voor art. XI: Ds. Langen, en voor Rijn-Pruisen: Ds. Verhoog.

13. Rapporten:

a. Acte van losmaking. Ds. Andree en Ds. Vesseur.

b. Acte der Partic. Synode.

Worden goedgekeurd.

14. Mededeelingen over de Zending.

15. Roepende kerk voor e.k. class. vergadering is Lekkerkerk. Praeses is dan Ds. Osinga.

16. Rondvraag naar art. 41 D. K. O. De kerk van M. krijgt advies inzake doopleden.

17. Na het lezen der korte notulen, sluit de praeses de vergadering met dankgebed.

Op last der classis
J. B. JANSEN, b. t. assessor.

Buitenland.

Engeland. Keert de gezindheid om? »Lord Hugh Cecil bespreekt in een openbaar schrijven den Volkenbond, en betoogt daarbij, dat bij alle natiën een bekeering des harten moet plaats hebben voordat zulk een bond de hoop kan verwezenlijken, dat hij een eind zal maken aan den oorlog. Ten minste zou hij een beperkte beteekenis hebben, indien hij niet gepaard gaat met een hartgrondige verandering van gevoelen en genegenheid. Zulk een verandering in internationale betrekkingen moet gewekt worder door zedelijke en godsdienstige invloeden, die zich waarschijnlijk een lange periode zullen moeten laten gelden. Reeds bestaat een bond den volken ten deele. De verbonden volken der Entente vormen zulk een bond. Doch wanneer de vertegenwoordigers van de Centrale mogendheden tenslotte daarbij niet ingesloten worden, zullen wij altijd bloot staan aan een wereldstorm gelijk aan dien, welke gedurende de laatste vier jaren in de wereld heeft gewoed. Hoe lang het zal duren, voordat de vertegenwoordigers van Duitschland en Oostenrijk de ledige zetels aan de vredestafel innemen, kunnen wij niet voorzeggen; maar wanneer deze vertegenwoordigers komen, moet dit niet onwillig en wantrouwend, doch in den geest van wederkeerige waardeering en goeden wil zijn. Zulk een ommekeer van gevoelen kan alleen tot stand gebracht worden door den Geest Gods, in vereeniging met het wegvallen van militaire eerzuchtige bedoelingen".

Op deze wijze laat de predikant Dr. F. B. Meyer zich hooren. Hij slaat een anderen toon aan dan over het algemeen in de meeste Engelsche Christelijke kringen wordt vernomen. Zou dit een teeken zijn, dat er een ommekeer komt in de gezaten waardoor een vrede door overeenstemming kan verkregen worden? Maar helaas staat in hetzelfde blad waarin Dr. Meyer zijn stem laat hooren, te lezen: »Duitschland en de Geallieerden staan niet op voet van gelijkheid tegenover elkander. De tegenwoordige oorlog verschilt van elk anderen, die ooit de wereld heeft geteisterd. Het is niet een twist tusschen twee of drie machten over grondgebied; het is het pogen van een mogendheid om de wereld te overheerschen, terwijl het overige der wereld deze poging wederstaat. Duitschland en de geallieerden staan niet op voet van gelijkheid, — dat punt moet wel in het oog gehouden worden — evenmin als de inbreker en de politie op dezelfde lijn staan!

Zoo lang men in Engeland zoo blind blijft voor eigen zonde, is het te vreezen, dat er naar geen vrede door overeenstemming wordt gestreefd. Moest men in Christelijke kringen niet van de daken prediken: laat het Engelsche volk de hand in eigen boezem steken? Indien het waar is, dat het Duitsche volk de geheele wereld wil overheerschen, kan van de Engelsche natie gezegd worden, dat zij van imperialistische smetten vrij is? Men denke slechts aan de politiek die eenmaal Chamberlain volgde. Heeft men in Engelsche regeeringskringen daarmede principieel gebroken?

Winckel.

Voor Kinderen.

Jan Klaasen. — Schoorsteenvalletje. — Bijbelsche raadselboekjes. — Hand: 9.

AAN VRAGERS.

Meermalen, schrijft B., heb ik de poppenkast zien vertoonen. De voornaamste figuur daarbij was een pop, die men Jan Klaasen noemde. Heeft die werkelijk bestaan en wie was hij?

Toen in 1650 de stadhouder Prins Willem II op jeugdigen leeftijd stierf, werd door velen geen nieuwe stadhouder meer begeerd. Tijdens zijn kort bestuur had trouwens de Prins, gelijk men weet, allerlei moeilijkheden gehad met de Staten van Holland, met de zoogenaamde Regentenpartij, die weldra onder leiding kwam van den bekwamen Raadpensionaris Johan de Witt.

Deze partij nam nu allerlei maatregelen die de Prins nooit goed gekeurd zou hebben. Zoo werd ook besloten het leger, dat grootendeels uit huurtroepen bestond, voor het meerendeel af te danken.

Tot de velen, die hierdoor buiten dienst raakten, zeer tegen hun zin, behoorde ook een trompetter, Jan Klaasen geheeten. Deze begon nu, om zijn brood te verdienen, vertooningen te geven met de zoogenaamde poppenkast. Het was begrijpelijk, dat daarbij ook gesproken werd, van de tijdsomstandigheden, en over Johan de Wit, dien men de schuld gaf van de nieuwe maatregelen. Hij werd voorgesteld door een pop van lange magere gestalte, met een bleek gezicht en in een lang, wit kleed, een zinspeling op den naam van den Raadpensionaris. Daar men hem niet openlijk dorst noemen, kreeg de pop de naam van Snikhals, die geplaagd en geslagen werd door een andere pop, aan wien het volk dadelijk den naam van den vertooner, Jan Klaasen, gaf.

Deze had echter nog meer vijanden, en daartoe schijnt behoord te hebben — zeker is het niet — zijn vrouw Katrijn. Ook deze kwam dikwijls in de vertooning voor, en dan vochten man en vrouw als kat en hond, waarbij het volk toejuichte, evenals bij de afstraffing van Snikhals.

De naam en faam van Jan Klaassen bestaan na eeuwen nog, ja zijn veel meer bekend dan die van menig groot man uit zijn dagen. Maar met Snikhals is het anders gegaan. De poppenkast diende later alleen tot vermaak, en wie Snikhals was, werd niet meer begrepen. Om zijn lange, magere, bleeke gestalte kreeg hij den naam de Dood, dien hij nog draagt.

Dezelfde lezer vraagt wat bedoelt wordt met een »schoorsteenvalletje".

Vroeger waren de schoorsteenen veel wijder en veel hooger open dan thans. De mantel stak ver vooruit en was hoog van den grond. Om den rand van den mantel maakte men van witte of gekleurde stof een soort van kraag, die heel netjes stond als hij helder en geplooid was. Op het platte land kan men nog vele ouderwetsche schoorsteenen aantreffen; ook in oude gebouwen. Doch het valletje is veelal verdwenen.

Ik merk hierbij op hoe, gelijk »valletje«, tal van woorden langzamerhand verdwijnen of onverstaanbaar zijn voor jongeren, die de zaken of personen niet gekend hebben, welke zij aanduiden. Zulke woorden zijn bijvoorbeeld: snuiter, zuinigje, treef, aschpot, sleeper, opkorter, zwavelstok, hangijzer, tondel, en nog eenige dozijnen anderen. 't Is nu bijna veertig jaar dat ik in de *Herauut* voor de jeugd schrijf. In dien betrekkelijk korten tijd zijn ook weer een aantal woorden in onbruik geraakt, of komen althans weinig meer voor. De nieuwe dingen brengen ook nieuwe namen zoo bijv. het woord »fiets«, vroeger onbekend.

Een lezer vraagt: Hoe hebben we te denken over Bijbelsche raadselboekjes? Zijn die goed?

Een raadsel is een opgaaf of voorstel dat een antwoord vraagt. Dit vindt men bij nadenken en schranderheid uit zekere aanwijzingen, die het voorstel bevat.

Zulke raadsels kunnen loopen over eenvoudige, maar ook over diepe en verborgen dingen, en op verschillende wijze ingekleed zijn. Zoo gaf de koningin van Scheba moeilijke vraagstukken of raadselen ter verklaring aan koning Salomo. In het Oosten was dit niets vreemds. Bij ons is het raadsels opgeven heel iets anders, een tijdverdrijf. Daarom reeds zou het niet goed zijn raadseltjes aan Gods Woord ontleend op te geven. Er zijn nog meer redenen daartegen, die men gemakkelijk vinden kan.

Maar wat wij »Bijbelsche raadselboekjes" noemen zijn dit eigenlijk volstrekt niet. Veeleer zijn het boekjes waarin allerlei vragen gedaan worden tot wier beantwoording in hoofdzaak goede Bijbelkennis vereischt. Redeneering en overweging komen er weinig bij te pas, wel nauwkeurig opmerken en een goed geheugen.

Zoo lezen we b.v. in een oud raadselboekje:

Wie heeft er zoo veel jaar geleefd
Als iedre jaarkring dagen heeft?

Wien konden al zijn ongelukken
Niet aan het pad der deugd ontrukken?

Wie diende er eerst voor slavenloon
En droeg daarna een vorstenkroon?

Waar dreef het ijzer op den stroom?
Waar stierf in eenen nacht een boom?

Wie dreef met eenen slingersteen
Een machtig leger voor zich heen?

Nu gevoelt ieder, dit zijn geen eigenlijke raadsels, maar slechts vragen. Wie den Bijbel kent weet dadelijk dat de eerste vraag ziet op Henoch, de tweede en de derde op Jozef. Scherpzinnigheid en redeneering komen hierbij minder te pas dan kennis. Ja al was iemand nog zoo knap van verstand, daardoor alleen zou hij nooit het goede antwoord vinden. Wat de raadselboekjes geven is niet meer dan een vragen en antwoordenspel. Er steekt in hen geen kwaad, juist wijl zij ten onrechte de naam van raadselboekjes dragen.

Dezelfde lezer vraagt wat bedoeld wordt met het laatste gedeelte van Hand: 19 vs. 2?

Wij lezen in Hand: 19 vs. 8, 9:

»En hij ging in de synagoge, en sprak vrijmoediglijk, drie maanden lang handelende, en aanradende de zaken van het koninkrijk Gods.

Maar als sommigen verhard werden, en ongehoorzaam waren, kwaad sprekende van den weg voor de menigte, week hij van hen, en scheidde de discipelen af, dagelijks handelende in de school van zekeren Tyrannus".

De Apostel Paulus was te Efeze waar hij het Evangelie predikte eerst in de Synagoge der Joden, daarna toen deze vijandig werden voor de Grieken. Tyrannus was een zoogenaamd Sophist of redenaar, en hield een school waarin jongelieden wijsbegeerte en welsprekendheid leerden, wat destijds veel voorkwam. Paulus gaf in het gebouw der school twee jaar lang onderwijs, nadat hij opgehouden had in de Synagoge te spreken. Hieruit blijkt dat het een Grieksche school was en geen Joodsche, waarin de Apostel elken dag sprak.

Van Tyrannus weten we weinig of niets, ook niet of van hem die tien boeken zijn die zekere Tyrannus over de redeneerkunde heeft geschreven. Behoorde hij tot de bekeerlingen van Paulus, dan is waarschijnlijk dat hij dezen gastvrijheid bewees, en hem een deel afstond van de zaal waarin hij zelf onderwees. 't Kan echter ook zijn dat hij een huis of zaal aan den Apostel verhuurde.

Hoogenbirk.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

Beroepen: Bunschoten (B), W. Veder, te Zwolle. — De Krim (Ov.), J. G. Feenstra, te Dirkshorn. — Oldehove, H. R. Nieborg, te Geldermalsen (G.). — Lutten a/d Dedemsvaart, A. F. Schaafsma, te Grijpskerk (Gr.).

Aangenomen: Gerkesklooster-Stroobos (A), A. Dekkers, te Zevenhuizen (G.).

Bedankt: Steenwijk (vac.-Dr. Hania), L. J. C. Kreijt Jr., te Huizum, (bij Leeuwarden).

Nederlandsch Hervormde Kerk.

Beroepen: Harderwijk (vac.-wijlen G. Spijkerboer), Barneveld (vac.-P. de Looze), Blauwkapel, T. Kruyt, te Nieuwe Tonge. — Scharwoude (toes.), N. de Jager Meezenbroek, te Wijdenes c.a. (N.-H.). — Moercapelle, P. Moerman, te Cats (Dr.). — Elburg, J. C. Klomp, te Rijssen. — Goëngа c.a., C. J. Oskam, te Aalsum. — Bennekom (toes.), K. J. van den Berg, te Ermelo. — St. Maartensdijk, Y. Doorneveld, te Oene. — Rotterdam, G. Bolkestein, te Katwijk a/Z. — Hekelingen, F. Coolsma, te Coevorden.

Bedankt: Aalburg en Beesbeen, Dr Bax Hzn., te Asperen bij Leerdam. — Nijega en Elahuizen, C. J. Meijer, te Sloten (Fr.). — Hagestein, J. Kat, te Heukelum. — Aalsmeer, L. D. Poot, te Noordwijkerhout.